Rubai

İki Aylık Rubai ve Şiir Kültürü Dergisi
Sayı: 9 • Mayıs/Haziran 2022

Rubai Üzerine Bir Soru Bir Cevap |
Talat Sait Halman'ın Rubaileri |
Cemal Yeşil'in Bestelenen Rubaisi |
Ömer Ferid Kam ve Seyfettin Başcıllar |

Rubai Rubai Rubai

Rubai

İki Aylık Rubai ve Şiir Kültürü Dergisi
Sayı: 9 • Mayıs/Haziran 2022

www.rubaidergisi.com

Yayın Yönetmeni : **Ahmet Ziya Kahraman**
Yayın Danışmanı : **Tacettin Şimşek**
Son Okuma : **İbrahim Duran**
Web Geliştirici : **Adil Bayram**

Kapak : Amedeo Preziosi,
The Grand Bazaar

Şiirlerin ve yazıların sorumluluğu şair ve yazarlarına aittir. Tanıtım ve tahlil amacıyla kullanılacak küçük bölümler dışında dergi iktibas edilmemelidir. Her hakkı mahfuzdur.

Şiir Yazmak, Şiir Yapmak, Şiir Söylemek

Rubainin Değerli Dostları,

6, 7, 8 derken dokuzuncu durakta yine birlikteyiz. Şükürler olsun.

Gelenek sesi, ritmi ve içeriğiyle bizim için zengin bir kaynak. Üslubumuzu oluştururken o köklerden niçin beslenmeyelim? Edebiyatı eski-yeni, halk-divan-tekke gibi pedagojik kaygılarla oluşturulmuş ayrımlara tabi tutmadan bir bütün olarak okuyup çağdaş şiirin imkânlarıyla buluşturamaz mıyız? Elbette ki geleneği bugünün imkânlarıyla yeniden üreterek... Batılı, "metinlerarasılık" derken çağdaş şairi klasiklerle akraba kılıyor.

Mazmundan imgeye çok ince ve zarif geçişler yapılabilir. Ancak motif düzeyinde ve şiire mazmunu bir yüzük taşı gibi taşıyanlar "mazmun hırsızı"dır. Bir geçmiş zaman simgesini metne yamamak, sevimsiz bir gelenekçilik. Bu, müflis tüccarın eski defterleri karıştırmasını andırır. Öte yandan geleneği ilgi alanımızın dışında tutmamız mümkün değil.

Kabul etsek de etmesek de, hepimiz aynı gelenekten geliyoruz. Öncelikle aynı dili kullanıyoruz. Uygarlık kıblemiz değişse bile kültür çevremiz değişmiyor. Tarihîliğimizden, inancımızdan, yaşama tarzımızdan kaynaklanan unsurlar, karakterimiz, mizacımız... Bütün bunlar, bizi geçmişle dil ve gönül bağı kurmaya çağırıyor.

Mazmunu imgeye dönüştürdük. Şiiri daha bireysel kodlarla yazıyoruz. "Yapıyoruz" diyenler de var; Dağlarca, Berk, Yavuz gibi... Oysa geleneğin dilinde şiir yazılmaz, yapılmaz; söylenir. Attilâ İlhan da bir yerde "Ben şiir yazmıyorum, yapmıyorum, söylüyorum." diyordu.

Şiir yazanların da, yapanların da söyleyenlerin de yolu açık olsun.

Bugün son sözü, bayram kutlaması makamında Ekrem Kılıç (1944-2018) söylesin:

Tebrik ederek erdiğiniz bayramı biz,
Hak'tan, nice bayramları görmek dileriz.
Birlikte aşıp yılları, mes'ûd olarak,
Ukbâda beraberliği ümmîd ederiz...

Yeni sayıda buluşmak ümidiyle.
Bismillah.

TALAT SAİT HALMAN'IN RUBAİLERİ

Murat Kına

> ‘Aruz öldü, rubai türü geçmişte kaldı.’ diyenler yanılıyorlar. Rubai, birçok çağdaş şairin benimsediği bir biçim...

Talât Sait Halman, rubainin günümüze dek gelişi ile ilgili olarak, içinde daha çok rubai tarzı şiirlerinin bulunduğu *Dört Gök Dört Gönül* isimli şiir kitabının ön sözünde, “ ‘Aruz öldü, rubai türü geçmişte kaldı.’ diyenler yanılıyorlar. Rubai, birçok çağdaş şairin benimsediği bir biçim... Kimisi, vezinsiz kafiyesiz yazıyor. Ama klasik anlayışta (rubai türüne özgü vezinlerle, kafiyeli) yazanlar da var - hem de günümüz Türkçesini tertemiz kullanarak. Yahya Kemal Beyatlı’dan sonra yaşamayacak sanılan rubai, 1990’lı yıllarda dinç.” (Halman, 1995, s.V) değerlendirmesini yapmaktadır.

Rubai nazım şeklinin şiir geleneğimizin iki önemli kanalından birinin, divan şiirinin nazım şekillerinden biri olması, bu nazım şekli ile şiir söyleyenleri kuşkusuz, gelenekle buluşturur. Halman da divan geleneğinin ciddi biçimde terk edildiği 21. yüzyılın arefesinde bu nazım şekliyle

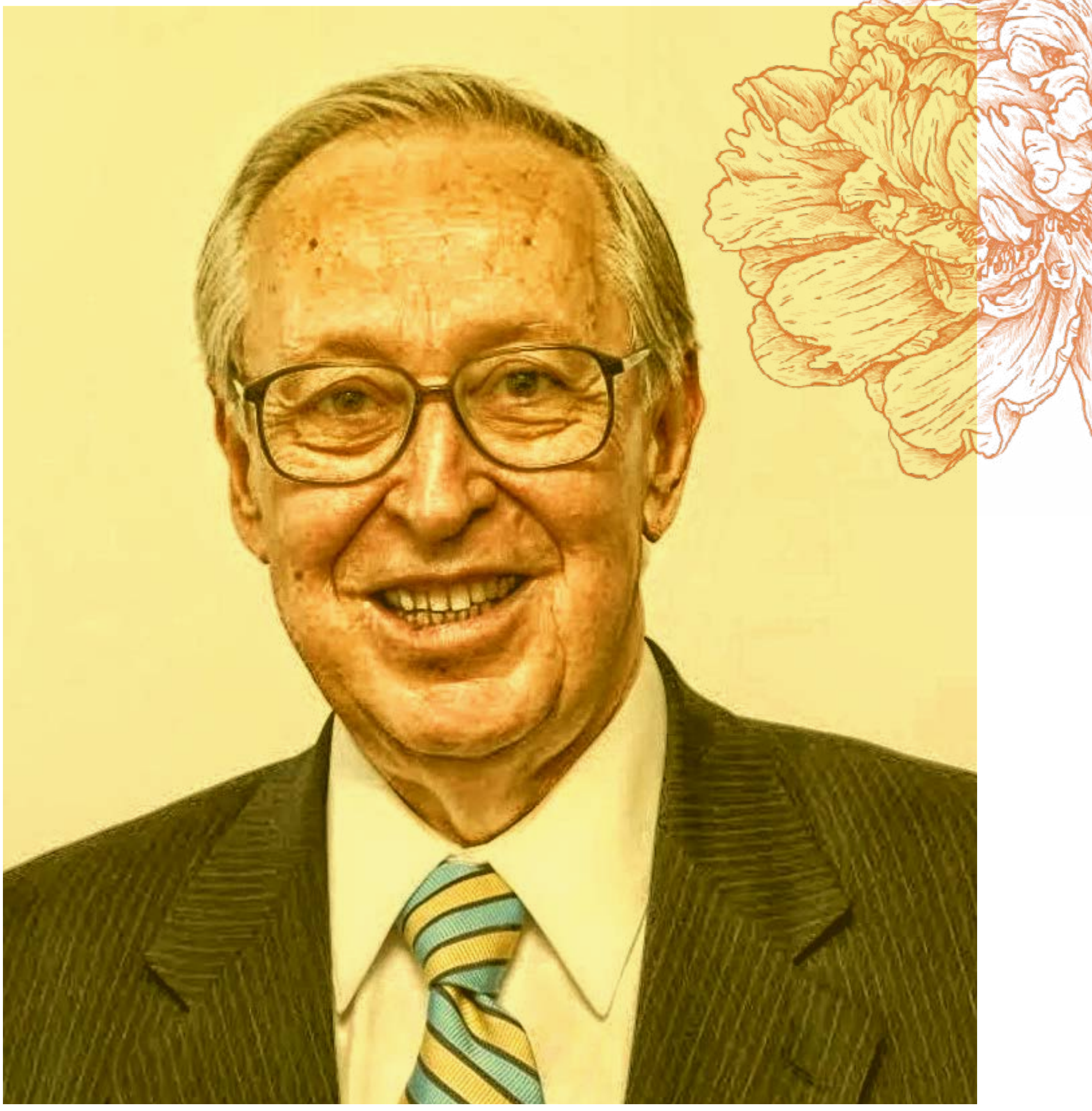

toplam 368 manzume söylemiştir. Bu şiirler, bizzat Halman tarafından sınıflandırılmıştır. Buna göre bu şiirlerin 91'i aşk rubaileri; 76'sı adalet rubaileri; 197'si göçebe rubaileri; 4'ü de Yunus Emre rubaileri başlıkları altında toplanmıştır.

Yaşayan, dupduru bir Türkçe ile söylenen bu rubailerin en dikkat çekici tarafları, rubailerin genelinde imge yoğunluğunun bulunuşu ve çağrışım gücü yüksek kelimelerin tercih edilmesiyle birlikte nazım şeklinin zaruri kıldığı nükteli ve hikmetli söyleyişlerin şaşırtıcı sağlamlığıdır. Rubailerin tamamı aruz ölçüsü ile kaleme alınmıştır. Bu rubailerde, Halman'ın diğer şiirlerinde de görülebileceği gibi, hiçbir aruz kusuruna tesadüf edilmez:

Sen

Sen bin yüce destan içeren bir dizesin,
Cennet susuyor aşkı yücelttikçe sesin.
Her rengini senden alıyor gökkuşağı;
Dört mevsimi bin mevsim eden mucizesin.
(Halman, 1995, s.131)

Seziyor

Kuş, sırrını gömdüyse de, rüzgâr seziyor;
Dal, aşkı unutmuş, deli bir nar seziyor.
Tarih, kan sürmüş ama her mutlu çağa,
Bir soylu yarından gür umutlar seziyor. (Halman, 1995, s.157)

Umut Harmanı

Her ıssız ağaçta biz bir orman buluruz;
Buğday kurumuş mu, onda harman buluruz.
Yol yorgunu, gök yılgınıdır başkaları;
Biz yolda umut, ufukta derman buluruz.
(Halman, 1995, s.196)

Yunus Emre'ye Rubailer

Cennetteki kuşlar gibi inlerdi Yunus,
Allah'taki insanlığı dinlerdi Yunus...
Canlar canı sevdikçe soğuk suyla yanıp
En kutsal ateşlerle serinlerdi Yunus. (Halman, 1995, s.229)

Verilen örnekler üzerinde de görüleceği gibi şekil özellikleri bakımından klasik rubainin gereklerine uygun olarak dört dize şeklinde oluşturulan rubailerde asıl verilmek istenen mesaj ve anlam yükü, rubainin genel özelliklerine uygun olarak üçüncü ve dördüncü dizelere yüklenmiştir.

Halman'ın rubaileri divan şiirindeki rubailerin birçok özelliğini taşımakla birlikte klasik divan rubaisinden farklı özellikler de gösterir. Divan edebiyatı şiirinde rubailerin özel isimleri bulunmazken, Halman rubailerine özel başlıklar verir.

Rubailerini *Aşk Rubaileri, Adalet Rubaileri, Göçebe Rubaileri* ve *Yunus Emre Rubaileri* ana başlıkları ile sınıflandıran Halman, her

dörtlük için de dörtlüklerde kullanılan konu ve temaya uygun birer başlık kullanır. Örneğin *Aşk Rubaileri* kısmında, Bu Cennet, Sen, Kutlu Umut, Çağlayan, Düş"... gibi başlıklar; *Adalet Rubaileri* kısmında Seziyor, Can, Tane, Susarken, Gördüklerimiz, Erdem Körü, Kibir, Yaratı, Güç... gibi başlıklar; *Göçebe Rubaileri* kısmında Sor, Sev, O Mevsim, Yılgın, Cennet Kolu, Sessiz Su... gibi başlıklar kullanmış; *Yunus Emre Rubaileri* kısmında ise rubailer başlıksız olarak art arda sıralanmıştır.

Halman'ın rubailerinde, divan şiirinde olduğu gibi, kafiye ve redife sıkı bir bağlılık görülür. Bu bağlamda şiirlerinde zengin ve tam kafiyeyi yeğleyen şairin redifin her türlüsüne müracaat ederek ahengi tesis etmeye çalıştığı fark edilir.

Halman, rubailerinde konu ve tema bakımından da klasik anlayışı takip etmiştir. Şair, dünya görüşünü, felsefesini, tasavvufi düşüncelerini, maddi ve manevi aşklarını en özlü bir biçimde sade bir Türkçe ile anlatma yoluna gitmiş; fakat bu öğretici konu ve temaları işlerken şiirin temel niteliği olan, sanatlı söyleyişi, imgeleri, kelimelerin çağrışım gücünden faydalanmayı da ihmal etmemiştir. Böylece yaşayan Türkçenin sanatlı bir söyleyişle öğretici konuları da dile getirebilecek güçte olduğunu göstermiştir.

Halman, Dört Gök Dört Gönül'ün ön söz kısmında rubailerin konuları ile ilgili olarak: "Kitaptaki rubaileri üç ayrı bölüme koydum: Birinci bölüm, "Aşk", ikincisi "Adalet" başlığını taşıyor ama içinde erdemlerin yanı sıra, kötülüklerimiz, kusurlarımız, günahlarımız konusunda da şiirler var. Üçüncü bölüm, ulusumuzun tarihindeki "göçebelik" döneminin duygu ve düşüncelerini, yaşantılarını yönelişlerini anlatmaya çalışan iki yüze yakın dörtlükten oluşuyor. Bu bölümdeki rubailer,

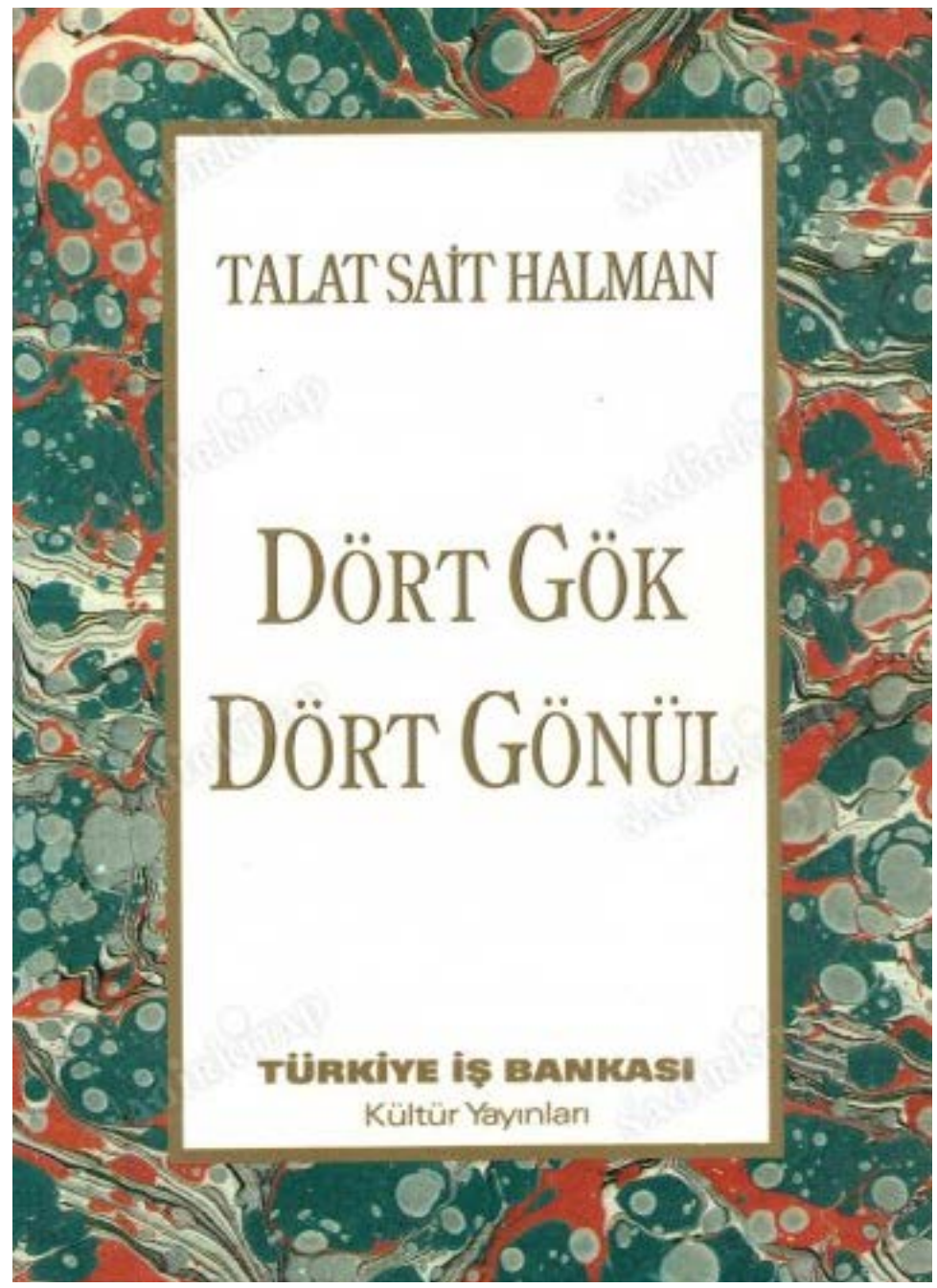

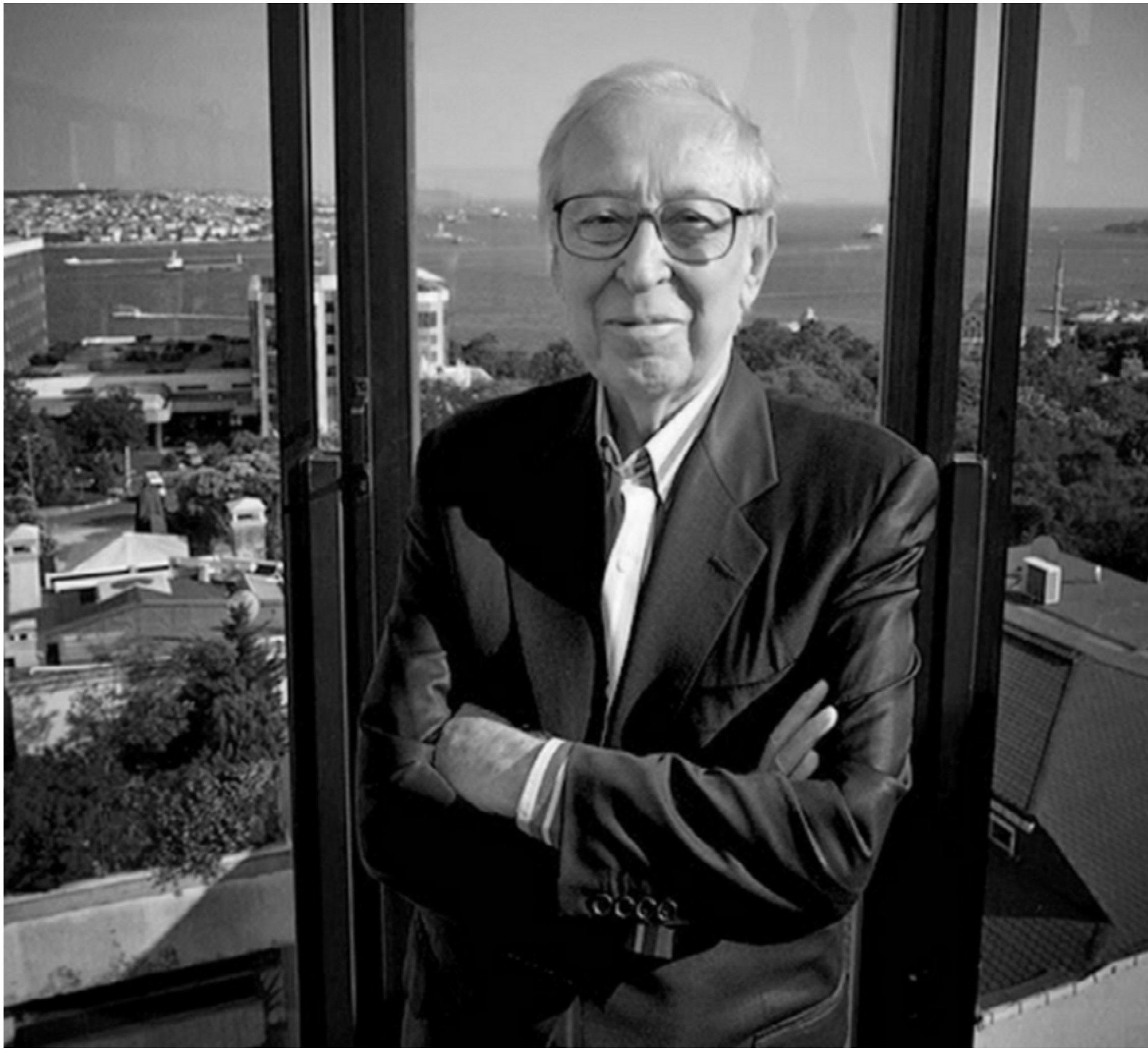

ayrı ayrı okunabilen şiirler ama bu kültür döneminin panoramasını ve iç yaşamını geniş bir çerçeve içinde yorumlamaya çalışıyor." (Halman, 1995, s.119) bilgilerini vermektedir. Göçebe Rubaileri başlığı ile ele aldığı kısımla ilgili olarak şair, "'Göçebe Rubaileri' başlığı altında sunduğum şiirler, hep bir arada, bir göçer toplumun yaşamını anlatmaktadır. Doğa içinde hareket eden, bozkırları yaylaları dereleri tepeleri canını dişine takarak aşan insanların öyküsü... İçinden geçtikleri güzelliklerle ve tehlikelerle içli dışlı olmuş mert, tevekküllü, öfkeli, umutlu bir kabilenin ruhu..." (Halman, 1995, s.65) değerlendirmesini yapmaktadır.

Göçebeliğin birçok toplumda olduğu gibi, bizim ülkemizde de ilkel gibi görülüp horlandığını vurgulayan Halman, bu kısımdaki rubailerde göçebe kültürünün olumlu özelliklerini yansıtmaya çalışırken, "Bu rubailerde, tekil ve çoğul açısından, göçebelerin savaşımını, Göktanrı inancını, şamanistik ve panteistik duygularını, doğa içindeki tedirginliğini ve huzurunu, akın akışla gelişen yaşantılarını, bireysellik ve birlikteliğini, barış özlemini, gelenekleri korurken bir yandan da yenilikleri arayışını, yaşam ve ölüm anlayışlarını dile getirmeye çalıştım." (Halman, 1995, s.66) değerlendirmesini yapmaktadır.

Öte taraftan göçerlik değerlerinin kültürümüzde, manevi yaşantımızda sürüp gitmekte olduğu kanaatini vurgulayan Halman bu konuyu irdelemekteki maksadını da, "Amacım, yalnızca, kapanmış bir dönemi bugünün diliyle yakalayıp sunmak değildi. Toplumumuzda sürüp giden "yerleşik göçebelik" gerçeğini de ortaya koymaya çabaladım." (Halman, 1995, s.67) şeklinde açıklamakta ve "Sanırım, iki yüze yakın göçebe rubaimi ve tuyuğumu okuduğunuzda, hem İslamiyet öncesi Türk boylarının yaşamını, hem de sonraki dönemlerde ve bugünün Türk kültüründe köklü sayılabilecek birçok göçer nitelikleri bulacaksınız. 15 yüzyılı kapsayan bir maceradan özler ve izler vermeye çabaladım. Ama göçebe şiirlerim her şeyden önce, birer evrensel şiir olmak umudunda." (Halman, 1995, s.67) değerlendirmesi ile *Göçebe Rubaileri*'nin de yöresel kalmayıp evrenselleşmesi umudu taşıdığını bilhassa dile getirmektedir.

KAYNAK

Halman, Talat Sait (1995). *Dört Gök Dört Gönül.* Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Düzenlenmiştir.)

(Murat Kına, *Talat Sait Halman'ın Şiirlerinde Geleneğin İzleri,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010, s.62-65)

Rubai Şairleri · Rubai Şairleri · Rubai Şairleri ·

ÖMER FERİD KAM

(1864-1944)

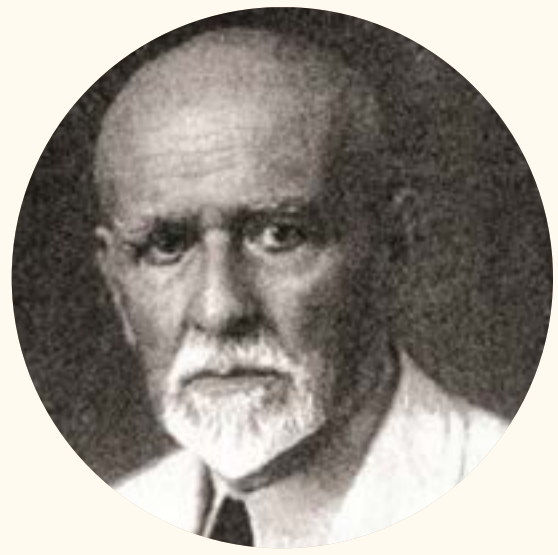

II. Abdülhamid'in harem doktoru olan Ahmed Muhtar Paşa'nın oğludur. Mekteb-i Hukuk'a girdi, ancak babasının ölümü üzerine ikinci sınıfta okulu terk etti. Öğrenimini özel hocalardan ders alarak tamamlamaya çalıştı. Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi. Geniş bir hadis kültürüne sahip olduğu belirtilmektedir. İlim ve irfanından en çok faydalandığı kişi, bir dönem matbuat müdürlüğü de yapmış bulunan şair Mehmed Nüzhet Efendi'dir.

1933'te Dârülfünun'un yeniden yapılandırılması sırasında görevden uzaklaştırıldı. Bir müddet, vaktini heveslilere eski metinler okutarak geçirdi. 23 Mart 1943'te Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İran edebiyatı öğretim üyeliğine tayin edildi.

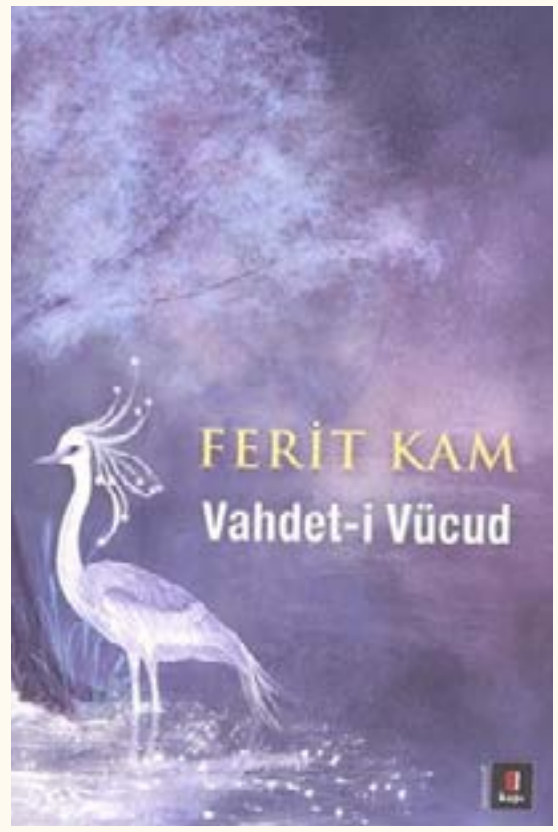

Ferit Kam, İslâmcı olarak tanınan kesimin temsilcilerinden sayılır. Öğrencilik yılları fikrî bunalım ve arayışlarla geçmiş, Doğu ve Batı'nın önde gelen filozoflarının, tanınmış mutasavvıfların eserlerini okuyarak ve bazı şeyhlere intisap ederek bu sıkıntılarını aşmaya çalışmış, sonunda Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Mesnevî'si sayesinde aradığı huzuru bulmuştur.

Yâ Rab bana sen âlemi zından etme
İdrâkimi hem hâlet-i nîran etme
Mâdâmeki iman ile ettin âbâd
İklim-i dili küfr ile viran etme.

Çocuk ve Rubai

Tacettin Şimşek

Değişmeyen

Hem bilyeler aynı
hem cicozlar aynı
Erkenden öten
çilli horozlar aynı
Bizler dijital çocuklarız
belli ama
Kekler lolipoplar
ve gazozlar aynı

Güfteden Besteye

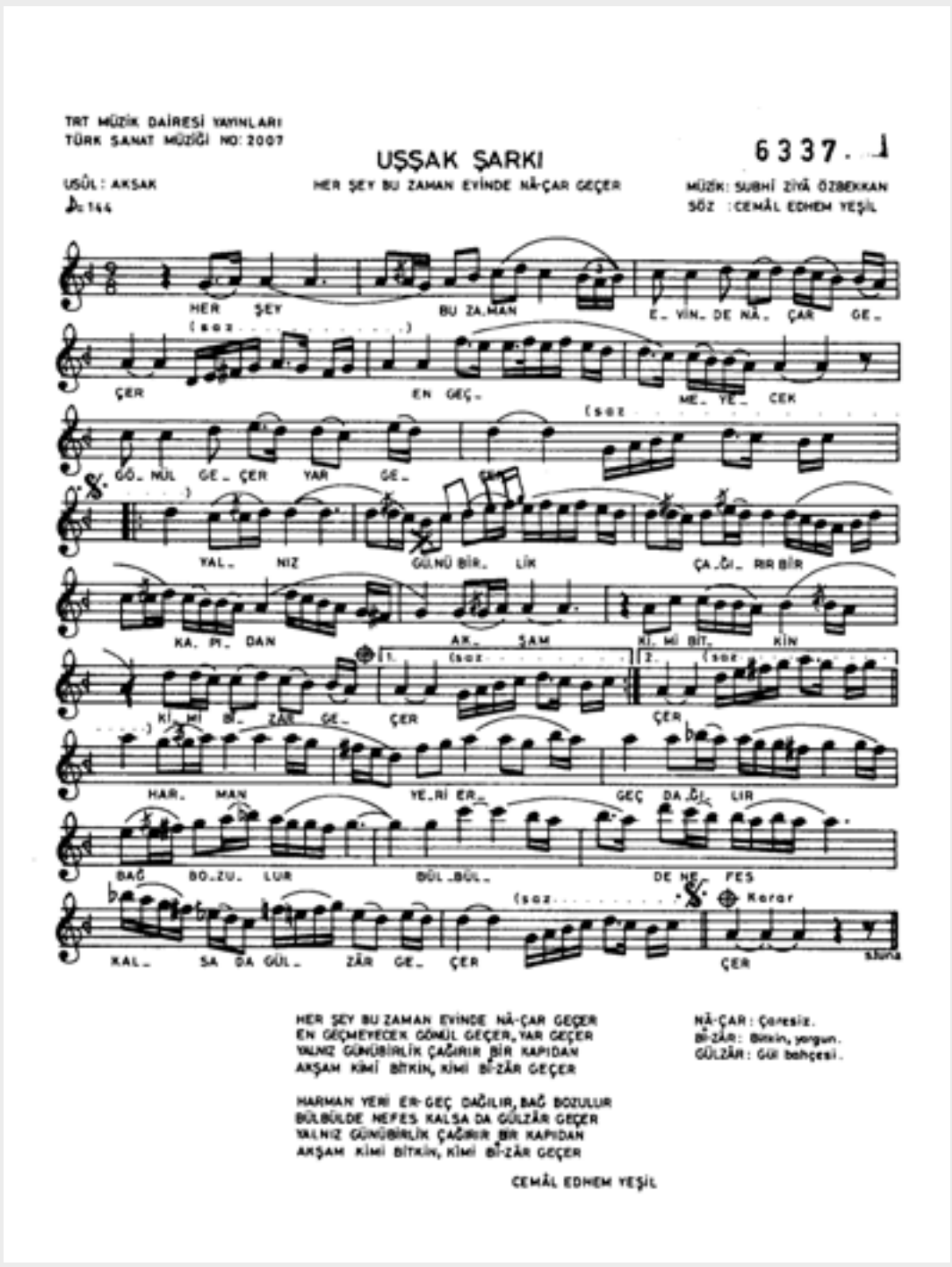

Her şey bu zamân evinde nâçâr geçer

Her şey bu zamân evinde nâçâr geçer
En geçmeyecek gönül geçer yâr geçer
Yalnız günübirlik çağırır bir kapıdan
Akşam kimi bitkin kimi bîzâr geçer

Harman yeri er geç dağılır bağ bozulur
Bülbülde nefes kalsa da gülzâr geçer
Yalnız günübirlik çağırır bir kapıdan
Akşam kimi bitkin kimi bîzâr geçer

Güfte : Cemal Edhem Yeşil
Beste : Subhi Ziya Özbekkan
Makam : Uşşak
Usûl : Aksak

Karadeniz'le Konuşma

Şahin Amcam İçin
(doğ.1943-öl. 5.5.2020)

Kuşlar mı göç etti
yoksa ceylanlar mı?
Bir gam yükünün geçtiği
kervanlar mı?
Çağrıldı senin adınla
yetmiş yedi yıl
Unvanını ansam
kulağın çınlar mı?

Adaş

Ağrıttığımız
dertli başın mıydı senin
Dünyaya tutunmak
savaşın mıydı senin
Lütfen bana söyler misin
ey komşu deniz
Bir Şahin uçurduk
adaşın mıydı senin

Şahin Suretinde

Her şahin içinde
başka şahin gizli
Öfken dilinin ucunda
sevgin gizli
Kandırdın ömür boyunca
sevdiklerini
Şahindin
içinde bir güvercin gizli

Bayramlaşmak

Sevdalı bakışlarla da
bayramlaşalım
Yazlarla da
kışlarla da bayramlaşalım
Sevdiklerimizle bayram etmek
yetmez
Balkondaki kuşlarla da
bayramlaşalım

Can Yükü

Hep bilmece saydım bu hayatın yükünü
Kasvetli, karanlık ve ketum can yükünü
Doğmazsa güneş, ay kazanır harbi yine
Bir tatlı emanetçi alır ten yükünü.

Hüzün

Kemalettin Tuğcu'ya

Ben bir çocuğum gözleri şebnemle dolu
Öksüz gibiyim gökyüzü annemle dolu
Dünyada ne güldüm ne sevindim bir kez
Git Tuğcu'ya sor gönlümü, özlemle dolu.

İrfan Ehli

Aşkın dili lal, gözleri kördür dediler
Hiçbir sesi duymaz o sağırdır dediler
Gönlüyle duyan, gören, bilip söyleyene
Renk, ses ve sözün hacmi ağırdır dediler

Aşk Seli

Candan seven âşık sarılır bam teline
Ruhum nice dörtlükler okur sam yeline
Sevmek de sevilmek de güzeldir ama ben
Gönlümce kapıldım yine bir aşk seline

AŞKİSTAN

MUHSİN İLYAS SUBAŞI

Süzülen Şarkı Benim

Binbir masalın gönlüne girmiş bedenim,
Mansurca soyulsun hadi, ruhum ve tenim,
Sen bakma o dert yüklü gönül türküsünden,
Yorgun gecelerden süzülen şarkı benim...

Mutrîb

Ses sofrasının gülleri bülbül arıyor,
Kürdîli hicâzkâr'ı duyanlar gül arıyor,
Mutrîb, vuracaksın bilirim kalbime sen,
Kalbim ise saklanmaya hep tül arıyor.

Vefa Takvimi

MAYIS-HAZİRAN AYLARINDA DOĞUM/ÖLÜM TARİHİ OLAN, RUBAİ YAZMIŞ ŞAİRLER

DOĞUM TARİHLERİ

2 Mayıs 1954	A.Vahap Akbaş
18 Mayıs 1048	Ömer Hayyam
18 Mayıs 1703	Erzurumlu İbrahim Hakkı
25 Mayıs 1938	Aydil Erol
7 Temmuz 1931	Talât Sait Halman
8 Haziran 1930	Seyfettin Başçıllar
15 Haziran 1925	Attilâ İlhan

ÖLÜM TARİHLERİ

4 Mayıs 1996	Vedat Varol
7 Mayıs 1644	Riyazî
11 Mayıs 1948	Hamamizâde İhsan
21 Mayıs 1944	Ömer Ferid Kam
25 Mayıs 2002	Seyfettin Başçıllar
3 Haziran 1963	Nâzım Hikmet Ran
6 Haziran 1991	Rüstem Akınsu
20 Haziran 1951	Tahir Olgun
22 Haziran 1780	Erzurumlu İbrahim Hakkı
23 Haziran 1991	H. Cengiz Alpay
30 Haziran 1996	Fuad Bayramoğlu

Rubai ailesi olarak vefat eden şairlerimizi rahmetle anıyor;
hayatta olan şairlerimize bereketli, sağlıklı, uzun bir ömür diliyoruz.

RUBAİ ÜZERİNE BİR SORU BİR CEVAP

Recep Şen: **Türk şiir geleneğimiz içinde sevilen ve rağbet gören rubai ne zaman ve hangi saiklerle ortaya çıkmıştır?**

Tacettin Şimşek: Gerçekten de şiir geleneğimizde çok sevilen bir nazım şekli rubai. Bunun genetik kodlarımızla ilişkisi var. Biz çok konuşmayı (ve konuşmayı çok) seven bir millet değiliz. Hayatımız daha çok eylem üzerine kurulu. O nedenle az konuşmak, az sözle çok şey ifade etmek isteriz. Duraklamalarımız, sefere çıkmadan önce atımızın kuyruğunu bağladığımız süre kadar. O nedenle tek dörtlükten oluşan bu nazım biçimi bizim yapımıza çok uygun.

Üç bin yıllık şiir tarihinde nazım birimi olarak dörtlüğü kullanan, edebiyatında mâni nazım şekli olan Türklerin rubaiyi kendine yakın bulması çok doğal. Fuad Köprülü'nün tespitini hatırlarsak belki bu nazım şeklinin icadına biz de katkıda bulunmuşuzdur. Yeri gelmişken kendine özgü bir kalıbı olan tuyuğu da hatırlayalım. Lirizmin doruğu olarak altı asır önce icat ettiğimiz bu nazım şekline keşke sahip çıkabilseydik. Japonların haiku nazım şekli gibi bütün dünyada tanınan, bilinen, üzerine yarışmalar düzenlenen bir nazım şekli yapabilseydik. Mâni için de benzer düşüncelerim var. Ne dersiniz, mâni ve tuyuğ, haiku kadar iltifatı ve tanınmayı hak etmiyor mu?

Kaynaklarda rubainin Fars ya da Arap kaynaklı olduğuna ilişkin farklı bilgiler yer alıyor. Ancak bizim rubaiye yönelmemiz Fars etkisiyle olmuş. Genceli Nizami ve Mehsetî gibi 12. yüzyıl şairlerimiz rubailerini Farsça yazmışlar. Mevlâna, iki bini aşkın Farsça rubaiye imza atmış. 13. yüzyılda Evhadüddin Kirmanî, ardından Mevlana'nın oğlu Sultan Veled ve torunu Ulu Arif Çelebi de rubailerini Farsça kaleme almışlar.

İlk Türkçe örnekler 13. yüzyılda görülse de başlangıç olarak 14. yüzyılı kaydetmek ve Kadı Burhaneddin adını anmak gerekiyor. 15. yüzyılda Ali Şir Nevayi ile yetkin örneklerini veren rubai, her yüzyılda artan bir ilgiyle edebiyatımızın sağlam bir halkası olmuş.

(Recep Şen, Şair/Yazar Tacettin Şimşek'le Rubai Üzerine Konuştuk, Gergef Edebiyat, Sayı: 7, Ocak-Şubat 2022, s.6-10)

Rubai Kitaplığı

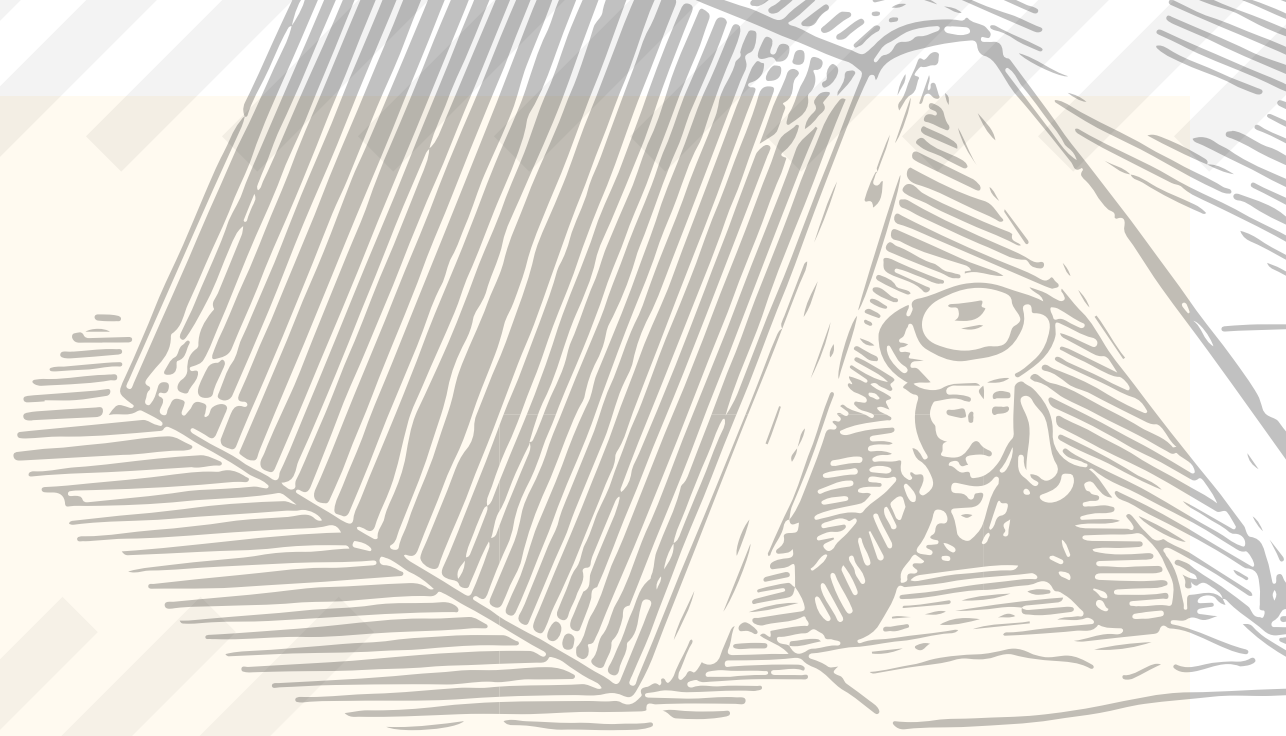

Rubâiler-I

Şairi : Ali Özdoğan
Yayınevi : Gündüz Ofset
Basım Yeri : Trabzon
Basım Yılı : 2020
Sayfa Sayısı : 224

34 Rubai Daha

Şairi : Agim Rıfat
Yayınevi : Tan Yayınevi
Basım Yeri : Priştine
Basım Yılı : 1979
Sayfa Sayısı : 73

Rubailerinizin değerlendirilmesini ya da yayımlanmasını isterseniz aşağıdaki e-posta adresine gönderebilirsiniz.

Şiirle kalmanız dileğiyle...

rubaidergisi@gmail.com